

Піднести критику буржуазно-реставраторських шкідницьких теорій у конкретній економіці на вищій щабель

(З приводу збірки „Проти буржуазних теорій в економіці цукрової промисловості та бурякового господарства“. Наркомпостачання УСРР: Український Науково-Дослідчий Інститут Цукрової промисловості, Харків, 1932 рік, стор. 203).

Перед науковою економічною думкою нашого союзу стоять величезні завдання, що випливають з задач господарського соціалістичного будівництва. Особливо відповідальні й великі задачі висувають перед науковими робітниками-економістами історичні ухвали XVII партконференції й січневого пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б). Здійснення цих завдань, розрішення проблем, що стоять перед економістами можливе лише тоді, коли економічна теорія наскрізь просякнута матеріалістичною діалектикою, коли економічна теорія буде справжньою партійною марксистсько-ленінською теорією. Проте, на сьогоднішній день, наша економічна теорія ще продовжує відставати від бурхливих темпів нашого життя (не встигаючи за ними), проте і тепер „все ще мають обіг різні буржуазні і дрібнобуржуазні теорії в питаннях нашої економіки“ (Сталін — „До питань аграрної політики в СРСР“), не маючи від нас належної відсічі та засмічуючи голови наших практиків. Рішуче викорчовування цих теорій, нещадна боротьба з ними на базі матеріалістичної діалектики, на базі революційної марксистсько-ленінської теорії є найважливішим завданням нашого теоретичного фронту; „бо тільки в боротьбі з буржуазними забобонами в теорії можна дійти зміцнення позицій марксизму-ленінізму“ (Сталін „До питань аграрної політики в СРСР“).

Якщо на фронті теоретичної економіки (політекономія капіталізму, теорія радянської економіки) економісти-марксисты СРСР добилися вирішальних успіхів у боротьбі з класово-ворожою ідеологією, якщо тут буржуазно-реставраторські теорії, в основному, розтрощено (що, зрозуміло, ні в якому разі не знімає питання про дальшу боротьбу з ними аж до остаточного викорчовування їх), на фронті конкретної економіки (економіка промисловості сільськогосподарська економіка, економіка окремих галузей, організація праці та виробництва) ми ще не спромоглися до кінця виконати буржуазно-реставраторські настановлення реакційної професури, не змогли ще як слід закріпити тут позицій марксистсько-ленінської теорії. Саме тут ще і тепер доводиться, подекуди, зустрічатися з одвертими вилазками класового ворога, який під машкарою „об'єктивного“ науковця (що лише „аналізує“ статистичні таблиці) глізує з соціалістичного будівництва, „доводить“ перевагу капіталістичної системи над соціалістичною, закликає до реставрації капіталізму в нашій країні. В сільськогосподарській економіці особливо сильне було до останнього часу засилья буржуазно-реставраторських концепцій, засилья кондрат'євщини, як одвертої, так і прихованої. Як раз сільськогосподарській ВІШ'ї, науково-дослідчі інститути, дослідні станції були широкою ареною теорії та практики контрреволюційного шкідництва. Залізна рука пролетарської диктатури, розкривши 1931 р. кондрат'євське кубло, нанесла величезного удару шкідникам. Це запаморочило голову деяким нашим товаришам. Вони, забувши про величезної ваги вказівку проводиря нашої партії тов. Сталіна, що: „Шкідники є та будуть поки є у нас класи, поки є капіталістичне оточення“, зважали за можливе зняти з порядку денного питання боротьби зі шкідництвом. Розкриття 1933 р. контрреволюційної шкідницької організації в системі Наркомзему, факти шкідництва та буржуазного переродження в багатьох радгоспах (справа Одеського Зернотресту, тощо) та, нарешті, постанова РНК УСРР та ЦК КП(б)У від 9-VIII—1933 р. „Про роботу Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук“, — ставлять перед нами во всю широчінь питання про кончу потребу розгорнути по-більшовицькому непримиренну та рішучу боротьбу з теорією та практикою шкідництва в сільському господарстві. Цього як раз бракувало Всеукраїнській академії с.-господарських наук у наслідок того, що туди до керівництва пролізли класово-ворожі шкідницькі

елементи. Постанова РНК УСРР та ЦК КП(б)У від 9-VIII — 1933 р. підкреслює, що Всеукраїнська академія с.-господарських наук, що повинна була стати фортецею соціалістичної реконструкції сільського господарства, не вела боротьби проти буржуазних теорій та шкідництва в сільському господарстві. Аналізуючи роботу фракції ВУАСГН, ця постанова констатує, що: „Фракція ВУАСГН виявила відсутність класової пильності, бездіяльність і великі політичні помилки.

Отже, проблема боротьби з буржуазними та шкідницькими теоріями в економіці сільського господарства з'являється якнайактуальнішою проблемою. Ми повинні вітати всяку роботу, автор якої подав би серйозну критику з позицій марксизму-ленізму у тих чи інших ворожих пролетаріатові реставраторських теорій в царині конкретної економіки та, зокрема, економіки сільського господарства, теорій, що їх висувають псевдо-радянські (а, насправді, буржуазні, ба, навіть, шкідницького гатунку) економісти. Така й лише така критика є корисна для соціалістичного будівництва, корисна для справи пролетаріату. Розгляньмо під цим кутом зору, що уявляє з себе рецензована збірка „Проти буржуазних теорій в економіці цукрової промисловості та бурякового господарства“, збірка, що присвячена критиці буржуазно-реставраторських концепцій псевдо-радянських економістів у певній ділянці конкретної економіки — в економіці цукро-бурякового господарства.

* * *

Рецензована збірка складається з невеличкої передмови (що підписана Президією Київської філії т-ва аграрників-марксистів) та 5 окремих статей, а саме:

В. Л. Штіпельмана та Ф. М. Бровенка: „Проблема економіки і техніки сільського господарства в буржуазному освітленні“.

Олени Шмаргонь: „Буржуазна теорія радянського господарства та планування“.

Д. Крикуна: „Буржуазна ідеологія в галузі економіки цукрової промисловості“.

О. С. Майка: „Викорчуймо буржуазно-шкідницькі теорії й теорії з конкретної економіки“ та

І. Кравчука: „Буржуазна економіка цукрової промисловості в світлі економічної концепції акад. Воблого“.

Кожна з цих статей присвячується розгляду та критиці концепції того чи іншого буржуазного економіста фахівця з економіки цукро-бурякового господарства. Так, т.т. В. Штіпельман та Ф. Бровенко (автори першої статті) зосереджують свою увагу виключно на проф. Сташевському, О. Шмаргонь на проф. Зісермані, Д. Крикун на проф. Ландо, О. Майко на проф. Бухановському та, нарешті, І. Кравчук на акад. Воблому. Всі ці буржуазні професори були відповідальними науковими робітниками Економ. відділу УНДЦ (Український науково-дослідний інститут цукрової промисловості) та друкували свої твори, головним чином, у офіційних виданнях УНДЦ'у („Наукові Записки“ УНДЦ'у, „Праці з економіки цукрової промисловості“, тощо). Головна їхня продукція вийшла з друку 1930-1931 р., тобто саме тоді, коли партія домоглася величезних успіхів у соціалістичній реконструкції сільського (та, зокрема, бурякового) господарства, коли здійснювалося суцільну колективізацію та ліквідацію на її базі глитайні як класу. Що ж пропагували професори Ландо, Зісерман, Бухановський та інші в цих своїх роботах? Вони агітували проти колгоспів та радгоспів, за індивідуальне селянське (насправді, за куркульське) господарство, вони заперечували провідну роль плану в розвитку радянської цукрової промисловості, вони понадусе ставили капіталістичний принцип рентабельності, інакше кажучи, вони висунули явні буржуазно-реставраторські, контрреволюційні настановлення, настановлення кондратівсько-чаїновського гатунку. Цей наступ буржуазних економістів під маркою УНДЦ'у не можна було інакше розглядати як вилазку класового ворога проти нашого соціалістичного будівництва, що стала можливою лише завдяки зрощуванню керівництва УНДЦ'у з буржуазно-реакційною професурою, завдяки переродженству партійної верхівки УНДЦ'у. Цей факт примусив пролетарську наукову та радянську громадськість приглянутися до всього ідеологічного стану УНДЦ'у. Преса містить тоді (це було у другій половині 1931 р.) низку статей, присвячених ідеологічному стану УНДЦ'у. Кілька статей було вміщено в Київській газеті „Пролетарська правда“ (УНДЦ міститься в Києві) в „Комуністі“ (статті Піонячевського та інші), в „Правді“ (стаття Платоненка від 3-X—1931 р). В відповідний відгук ця справа знайшла і на сторінках наших журналів (стаття Платоненка в „Більшовику України“ № 17-18 за 1931 р.) Ця викривальна робота дала змогу розкрити кубло, що засіло в УНДЦ'і, дала змогу зробити певні організаційні висновки з цієї справи. Рецензована збірка вийшла друком більше ніж через рік після цих всіх подій. Таким чином, автори мали на руках весь матеріал, всі можливості, щоб дати критику не лише окремих моментів теорії буржуазних економістів з УНДЦ'у, але й зробити певні узагальнення, певний синтез суті буржуазно-реставраторських настановлень у економіці цукро-бурякового господарства. Подивимось як справилися автори збірки з цією задачею.

Перше, що впадає в око, це надзвичайна обурлива безвідповідальність щодо видання та редагування рецензованої книжки. Ми не помиляємося, коли скажемо, що видано та редаговано цю книжку на основах архі-класичної знеосібки. Принаймні, відповідального за цю книжку знайти, на наш погляд, надто трудно. На книжці стоїть марка УНДЦ'у. Проте, передмову до книжки підписано не УНДЦ'єм, а Президією Київської філії т-ва аграрників-марксистів. Наприкінці книжки (на стор. 203) написано:

Головний редактор: Вербенко Г. В.

Редактори: Шмаргонь О. М.

Штіпельман В. А.

А ну з'ясуйте після цього, хто ж відповідає за книжку? Чи УНДЦ, чи Президія Київської філії т-ва аграрників-марксистів, чи Г. Вербенко, чи О. Шмаргонь та В. Штіпельман? Це не розрішима проблема. Щодо редагування, то ми глибоко переконані в тому, що фактично книжку не редагував ніхто. Фактично просто 6 авторів написало 5 окремих статей, механічним з'єднанням цих статей створили книжку. Коли було б справжнє редагування, то не могло би бути того, що тут є. Зокремі автори рецензованої збірки критикують окремих буржуазних економістів

УНДЦ'у (часто критикують не погано), але не має показу єдності Сташевського, Зісермана, Ландо, Бухановського та Воблого як представників буржуазно-реставраторських концепцій в економіці цукро-бурякового господарства, єдності методологічної та політичної, не розкрито суті діяльності економічного відділу УНДЦ'у того часу, як кубла ворожої пролетаріату теорії та практики.

Чому це так сталося? А тому, що збірці бракує узагальнюючої статті (яку мусила б написати редакція), а подається лише відокремлену критику окремих персонажей з УНДЦ'у. Невеличка передмова Президії Київської філії т-ва аграрників-марксистів (повна загальних фраз та тріскотні) ні в якому разі не може замінити цю узагальнюючу статтю. Між іншим, у цій передмові ми знаходимо також невірну, навіть шкідливу, оцінку академ. Воблого. Зпочатку приводиться ніби „самокритична“ заява Воблого на ім'я Президії зборів під час економічної дискусії 1931 р. у ВУАН, потім цитуються місця з промови тов. Сталіна на нараді господарників 23/VI 1931 р., де Сталін казав про ознаки повороту до нас старої виробничо-технічної інтелігенції як наслідок переможних успіхів соціалістичного будівництва, і, нарешті, робиться висновок, що ці слова тов. Сталіна можна застосувати і до Воблого: „Це, очевидно, певною мірою стосується і до заяви академіка“ (тобто Воблого—О. Б.—цитовано зі стор. 8 рецензованої збірки). Коли б автори передмови з більшою пильністю придивилися до всього минулого та теперішнього академіка Воблого, вони до такого висновку не прийшли би. Мабуть, вони би погодилися з тою оцінкою, яку дав Воблому Голова Комісії чистки парт. організації ВУАН тов. Дудник у своїй промові на чистці парт. організації ВУАН від 31/VII 1933 року: „Ось вам друга постать (мова йде про Воблого—О. Б.), яка діяла далеко хітріше, а спрямовує свою роботу проти радянської влади проти соціалістичного будівництва й проти пролетаріату“ (цитовано за газетою „Пролетарська Правда“ від 3/VIII 1933 р.).

Про „якість“ редагування свідчить також і „неохайність“ в формулюваннях, що зустрічаються в книжці. Так, на стор. 3 написано: „Конкретна економіка — найвідсталіша галузь у роботі марксистської думки на терені нашого Союзу. Тут працювало безліч представників Кондратівщини в науці так в економіці, як в організації і техніці сільського господарства“. З записаного витікає, що конкретна економіка і економіка сільського господарства це аналогічне поняття, що конкретна економіка зводиться до економіки та організації сільського господарства. Твердження явно дике. На стор. 4 читаємо: „Що буржуазія використовувала цю зброю, видно з заяв меньшевиків-кондратівців на процесі (визнання Рамзіновської групи)“ (Зовсім не зрозуміло, про який саме шкідницький процес мова йде у авторів та яке відношення до „заяви меньшевиків-кондратівців“ має „визнання Рамзіновської групи“). На стор. 78 читаємо: Проблему безробіття—в нашому Союзі, коли ми вже в основному перебудували фундамент соціалізму, вступили в період соціалізму, — знято вже назавжди“ (курсив наш—О. Б.). Все речення стає беззмисловим через те, що замість „побудували“ написано „перебудували“. На стор. 78 написано: „Всі елементи такої реконструкції є цілком прийнятні для Форда, для любого капіталістичного концерну“ (курсив наш—О. В.). Тут поставлено помилково „концерну“ замість „концерну“.

За такі помилки відповідає безумовно редакція.

* * *

Перейдемо до розгляду окремих статей збірки, що ми її рецензуємо. Перш за все спинимося на статті Олени Шмаргонь „Буржуазна теорія радянського господарства та планування“, що спрямована проти одного з буржуазних економістів-реставраторів з УНДЦ'у, проф. Зісермана. Автор цієї статті О. Шмаргонь набула в аграр-

них колах сумної слави своєю хрестоматією по Сталіну „Диктатура пролетаріату й соціалістична реконструкція сільського господарства“, що вийшла 1932 року. Хрестоматія ця зазнала гострої критики в органі ЦК КП(б)У, журналі „Більшовик України“, № 1—2 за 1933 рік, у статті т. Е. Ефроїмського, де цю хрестоматію цілком правдиво кваліфіковано, як фальсифікацію ленінізму, фальсифікацію Сталінських думок під маскою їх популяризації. Тов. Ефроїмський у цій статті зазначає: „не зрозумівши змісту Сталінових праць, автор (тобто О. Шмаргонь—О. Б.) так „систематизував“ їх, що замість справжньої картини Сталінового учіння про соціалістичну реконструкцію сільського господарства, як єдиної теорії, дав виявлення про нього, як про суму якихось не зв'язаних єдиним стрижнем окремих виступів. Дійову діалектичну єдність Сталінової теорії автор замінив своєю еклектичною схемою“.

О. Шмаргонь у рецензованій статті взялася за корисну справу, за критику буржуазно-реставраторських концепцій Зісєрмана. Зісєрмана (та йому подібних) безперечно треба критикувати, його треба викривати, але не треба робити з позицій справжнього марксизму-ленінізму. О. Шмаргонь не стояла на цих позиціях складаючи хрестоматію, де фальсифікувалося Сталінове розуміння аграрного питання та його теорію соціалістичної реконструкції сільського господарства. Не стоїть вона на цих позиціях і в своїй статті проти Зісєрмана.

Стаття ця свідчить про цілковите нецтво О. Шмаргонь у основних питаннях економічної теорії Маркса—Леніна—Сталіна, про нерозуміння нею кардинальних проблем політичної економії та теорії радянського господарства. Вона (стаття) характеризується безліччю кричущих перекручень та помилок теоретичного та політичного характеру. З таких позицій не можна розтрошити буржуазну теорію радянської економіки та планування цукро-бурякового господарства проф. Зісєрмана. Подамо факти. Подивимося, спочатку, як розуміється О. Шмаргонь у питаннях політичної економії. На стор. 66 збірки „Проти буржуазних теорій“ О. Шмаргонь цілком безпеліційно висуває таке „авторитетне твердження“: „Відомо, що Маркс свідомо в „Капіталі“ та „Теоріях“ відмовився говорити про „мінову вартість“ (курсив наш—О. Б.). Ми питаємо. Кому це відомо? Мабуть, що тільки О. Шмаргонь (і те тому, що вона, очевидно, ані „Капіталу“, ані „Теорій додаткової вартості“ ніколи не розкривала. Звернемося до джерел, відкривемо „Капітал“, том I. Що ми побачимо? Ми побачимо, що на одній лише стор. 2 „мінова вартість“ фігурує 5 раз. Про цю категорію Маркс каже і в інших місцях „Капіталу“ (а також і на сторінках „Теорій додаткової вартості“). Безперечно, що Маркс розуміє мінову вартість зовсім не так, як буржуазний економіст Бейлі, або соціал-фашист контр-революціонер Рубін. Ми повинні боротися проти рубінського ідеалістичного розуміння мінової вартості, але хто дав право О. Шмаргонь твердити, що Маркс „відмовився“ (та ще й „свідомо“) говорити про мінову вартість? Навіщо плести цю неписьменну плутанину, ці вісенитиці? На стор. 68 О. Шмаргонь пише: „Замість говорити с програмі про основні суперечності капіталістичного ладу, проф. Зісєрман, звиклий для нього позі „об'єктивіста“, говорить про „вартість, як регулятор товарного господарства“, скерувавши увагу пролетарських студентських мас з'ясуванням „негативних рис цього регулятора“, не говорячи навіть про те, з чийого погляду—негативний. Аджеж для прелетаріату є глибоко негативним цілий капіталістичний лад з його відносинами експлуатації. Радянському професору займатись проблемою негативних рис регулятора капіталістичного суспільства, що й казати, мало пристало“ (курсив наш—О. Б.). Ось так „критикує“ О. Шмаргонь механістичну теорію „вартості як регулятора товарного господарства, що її додержується Зісєрман. Як видно, О. Шмаргонь не виступає по суті принципово проти твердження Зісєрмана про „вартість, як регулятор товарного господарства“. Навпаки, вона не заперечує того, що вартість є регулятором капіталістичного суспільства.

Це цілком виразно помітне з підкресленого нами її твердження. О. Шмаргонь мусить знати, що вартість є не регулятор, а закон руху капіталістичного суспільства, що Маркс у передмові до 1-го видання 1-го тому „Капіталу“ писав, що „достаточна мета цього твору—розкрити економічний закон руху сучасного суспільства“ (цитовано за українським виданням „Капіталу“ ВУАМЛІН'у 1933 року). Ми повинні тут нагадати О. Шмаргонь, що розглядати вартість як „регулятор товарного господарства“ можна лише стоячи на ґрунті механістичної теорії різноваги, що з'являється методологічною та теоретичною базою правого опортунізму. На стор. 70, критикуючи Зісєрманівське розуміння криз перепродукції, О. Шмаргонь пише: „Не відкидаючи факту недостатнього споживання трудящих мас, марксизм-ленінізм нічого спільного не має з теорією недоспоживання, замість розкрити шкідливість та апологетичність теорії недоспоживання, О. Шмаргонь дуже „обережно“ каже лише про „недостатність“ цієї теорії. Наведених прикладів досить для того, щоб переконатися, наскільки в край незадовільно розуміє О. Шмаргонь основні питання марксистської політичної

економії, зібравшись критикувати буржуазного економіста Зісермана, якого вона, між іншим, цілком неправильно кваліфікує на стор. 96 як „меншовикуватого“ професора (очевидячки, О. Шмаргонь не зрозуміла різниці поміж меншовицькими та меншовикуватими професорами).

Звернемо тепер увагу на настановлення О. Шмаргонь щодо питань радянської економіки. На стор. 65 О. Шмаргонь, критикуючи погляди, що, ніби, політична економія закінчується з кінцем капіталістичного виробництва, приходить до нечуваного для марксиста висновку, висновку по суті реставраторського порядку, про існування в економіці СРСР категорій капіталізму. Вона пише: „Погляди, що політична економія закінчується з кінцем капіталістичного товарного виробництва, що були досить поширені серед економістів, заважали розвиткові теорії радянського господарства. За це говорять те відставання теорії від практики, яке ще існує і про яке неодноразово сигналізував тов. Сталін. Такий погляд на політичну економію дезорієнтував дослідувачів, які, виходячи з політичної економії, як науки про капіталістичне господарство, скеровували свою увагу переважно на дослідження різних залишків категорій політичної економії в нашому суспільстві (отже у О. Шмаргонь виходить, що в СРСР таки є різні залишки категорій політекономії капіталізму, курсив наш—О. Б.).

Куди менше уваги було приділено розробленню того основного, тих нових соціалістичних продукційних взаємин, які будуються в нас після Жовтня. Це одверта юрковщина, з якою ми не збираємось вступати в полеміку. Ми порекомендуємо О. Шмаргонь лише прочитати прикінцеве слово т. Сталіна на політичному звіті ЦК XIV з'їздові ВКП(б), де тов. Сталін блискуче розтрощив такі настановлення, кажучи: „Річ зовсім не в тому, що торгівля й грошова система є методи „капіталістичної економіки“. Річ у тому, що соціалістичні елементи нашого господарства, борючися з елементами капіталістичними, опановують ці методи і зброю буржуазії, щоб подолати капіталістичні елементи, що вони успішно використовують їх проти капіталізму, у с п і ш н о використовують їх, щоб збудувати соціалістичні підвалини нашої економіки. Отже, річ в тому, що, через діалектику нашого розвитку, функції і призначення цих інструментів буржуазії змінюються п р и н ц и п і а л ь н о, ґрунтовно, змінюються на користь соціалізму, на шкоду капіталізму“. Це місце, спрямоване проти тов. Сокольников, прямо „не в бровь, а в глаз“ попадає і в О. Шмаргонь.

Подібні твердження, твердження, що ідуть по лінії перенесення до економіки СРСР закономірностей капіталізму, О. Шмаргонь протягує і в інших місцях своєї статті. Так, на стор. 69 в неї написано: „Маркс глибоко викрив ці основні протиріччя, формою вияву яких є кризи. „Мировые кризисы должны рассматриваться, как реальное соединение и насильственное уравнивание всех противоречий буржуазной экономики“ (Теории прибавочной ценности, т. II, ч. 2, стор. 177—178), які в основному і ґрунтовно здатні розв'язати лише пролетарська революція“ (курсив наш—О. Б.). Ми вважали досі, що пролетарська революція знищує, знімає повністю всі суперечності капіталізму, ліквідує його основну суперечність — протиріччя поміж суспільним характером продукції та приватно-капіталістичною формою привласнення. А ось О. Шмаргонь робить „відкриття“ і запевняє, що всі ці суперечності капіталістичного господарства пролетарська революція розв'язує лише „в о с н о в н о м у“. Отже виходить, що у нас у СРСР, хоч і не в основному, але існує суперечність поміж суспільним характером продукції та приватно-капіталістичною формою привласнення, а з нею існують і інші суперечності, властиві капіталізму. Такі „відкриття“ ми повинні кваліфікувати як „відкриття“, що грають на руку класовому ворогові (і, зокрема, тому самому Зісерманові, з яким О. Шмаргонь намагалась боротись). Не гаразд у О. Шмаргонь також і з розумінням закону руху, закону розвитку радянської економіки. Вона пише (на стор. 88): „наївне значення наших соціалістичних продукційних відносин висловлюється в плані, бо план є закон розвитку радянського господарства“ (курсив наш—О. Б.). Отже, на погляд О. Шмаргонь виходить, що саме план з'являється законом розвитку радянського господарства. Проте, це зовсім невірно. Цілковиту рацію має тов. Стенький, коли він каже, що „Законом движения“ нашей экономики, основой этого движения является пролетарская диктатура, которая вооружена ленинской теорией, руководится ленинской партией, имеет план движения к социализму“ (Стенький „Ленин и социалистический план“, стор. 19). Насправді, „іменно здесь, в пролетарской диктатуре, которая действует по плану, которая руководит общественным развитием, которая ведет общество к социализму, именно здесь лежит отличие нашей экономики от предшествующей эпохи, от эпохи капитализма и от всех последующих эпох“ (газета „Правда“ від 29/III 1933 р., ст. Стенького „Пролетарская диктатура и экономическая теория“). На цій же сторінці 83 О. Шмаргонь твердить, що: „Ми (під ми“ О. Шмаргонь, очевидно, розуміє партію та радяклубу—О. Б.) розпочинали своє планування з певним присмаком генетичної методології“. Цим твердженням партії та радяклубу безпідставно накидується генетична методологія плану-

вання, нерозуміння директивної цілеспрямованості плану пролетарської диктатури. Це твердження жодною мірою не відповідає дійсності і носить наклепницький характер. Хай спробує це О. Шмаргонь підтвердити будь-якими партійними документами! Треба ж, нарешті, вміти відрізнати шкідницькі настанови від партійних, не змішувати їх до купи.

Ми далеко не вичерпали всіх неправильних та шкідливих місць, що є в статті О. Шмаргонь, бо вже надто їх багато. Проте, наведеного вище досить для висновку, що вміщення в цій збірці статті О. Шмаргонь у такому вигляді є серйозною політичною помилкою, помилкою, яка в значній мірі, зводиться на нівець спробу авторів і редакторів вести боротьбу проти буржуазно-реставраторської ідеології в економіці цукро-бурякового господарства.

Переходимо до інших статей збірки.—Нам довелося досить довго затриматися на розгляді статті О. Шмаргонь. Отже, за браком місця, ми не можемо тепер докладно спинятися на останніх статтях. Скажемо лише найголовніше.

Останні статті збірки, в основному, відповідають завданням, які їхні автори ставили перед собою (викрити обличчя того чи іншого окремого представника буржуазно-реставраторських концепцій у економіці цукро-бурякового господарства). Правда, як ми вже це зазначали вище, такі завдання є надто вузькі. Безперечно, треба було ставити питання ширше. По своїх теоретичних та політичних настановленнях ці статті вигідно відрізняються від статті О. Шмаргонь.

Візьмемо, хоча би, першу статтю збірки—статтю В. Л. Штіпельмана та Ф. Н. Бровенка, спрямовану проти проф. Сташевського. У цій змістовній статті автори крок за кроком, послідовно, оперуючи конкретним матеріалом, викривають ворожі пролетаріатові „настановлення“ творчості професора Сташевського, що ними просякнута вся літературна продукція цього „радянського“ професора, починаючи з „Основных положений сельско-хозяйственной экономики“ і кінчаючи його останніми статтями. Т.т. Штіпельман та Бровенко цілком правильно починають свою статтю з розгляду методологічних позицій цього завуальованого кондрат'ївця, що має сміливість називати себе марксистом. Автори показують, що в основі цілої концепції Сташевського лежить буржуазна теорія рівноваги, що він трактує всі явища натуралістично та позаісторично, вихолощуючи класову суть економічних категорій.

Далі автори переходять до розгляду та критики трактування Сташевським основних проблем сільсько-господарської економіки, провадячи цю критику досить влучно та поглиблено. На погляд апологета капіталізму—Сташевського, земельна рента носить природний характер і як така з'являється категорією, властивою всякому суспільству, всім суспільно-економічним формаціям. Не уявляючи собі іншої економіки окрім капіталістичної, Сташевський „ничтоже сумняшися“ та спекулюючи цитатами Леніна (що відносяться до зовсім інших обставин), абстрагуючися від такої „дрібниці“ як... диктатура пролетаріату, намагається довести, що в СРСР відбувається те ж розшарування селянства, що й за капіталізму. Червоною ниткою через всю „творчість“ Сташевського проходить ідея виспівування куркульського (під назвою „селянського“) господарства, як найбільш раціонального, найбільш ефективного, та непримирима боротьба проти великого соціалістичного господарства. Для цього, як раз, Сташевський твердить, що сільськогосподарське виробництво на відміну від промисловості уявляє собою біологічний процес, і звідсіль виходячи, він заперечує значення машинової техніки в с. г.-ві, заперечує переваги великого механізованого господарства.

Зрозуміло, що Сташевський вважає за свій обов'язок приєднатися до сонму лакеїв буржуазії, які у тисяча перший раз, „доводять“ існування „закону“ зменшення родючості ґрунту та падіння продуктивності витрат капіталу, з метою знайти ще один „доказ“ про непродуктивність великого сільськогосподарського виробництва. Торкаючись питань землевпорядження, Сташевський виявляє себе одвертим столипінцем, змалюючи столипіна, як ватажка визвольного селянського руху, виспівуючи дифирамби столипінській формі землевпорядження, як найбільш прогресивній, та категорично наполягаючи на доконечності запровадження гуторської форми землевпорядження і у нас у СРСР, виступаючи, таким чином, пропагатором контрреволюційної прищеповщини. Під маркою потреби зберегти родючість ґрунту, під маркою агротехніки Сташевський виступає за так звані масові громадські сівозміни, де повинні знайти співжиття бідняцькі, середняцькі, куркульські та колективні господарства. А цей захід спрямований проти соціалістичного будівництва, проти соціалістичної реконструкції сільського господарства. У питаннях буржуазного господарства Сташевський виступає, всупереч ухвалі РНК, проти ранніх термінів копання та возовиці буряків, пропагуючи перенести 75% копання на жовтень м-ць. Це мусило би привести до великих втрат врожаю та підриву виконання планів соціалістичної цукрової промисловості.

Отже, „настановлення“ Сташевського є явно шкідницькі настановлення. Суть цих „настановлень“ та їх класові коріння досить яскраво виявляють у своїй статті т.т. Штіпельман та Бровенко. Ми вважаємо тільки, що говорячи про Сташевського, авторам слід було згадати і про його минуле (в минулому він монархіст, царедворець, історик

дому Романових). Це надало б більшої політичної загостреності в критиці ворожої пролетаріатові теорії та практики Сташевського.

Зовсім не погано написана також і стаття тов. Майка (присвячена проблемам сільськогосподарської економіки та, зокрема, економіки бурякового господарства) та статті т. Крикуна (проти Ландо) і Кравчука (проти Воблого), де мова йде, головним чином, про питання економіки цукрової промисловості. Всі ці статті стоять на певному теоретичному рівні та мають достатню політичну загостреність. Щодо статті тов. Кравчука, то ми, проте, все ж таки повинні відмітити, що й властивий певний наліт схоластицизму. Щоб не бути голосливими, наведемо цитату зі статті Кравчука, де це яскраво почувается: „Загальне й абстрактне для об'єкту історії економіки цукро-бурякової промисловості досліджує теоретична економія, — насамперед економія цукро-бурякової промисловості, далі с-господарська економія, а ще далі політекономія і, нарешті, теорія історичного матеріалізму та далі ще діамату, тобто система соціального знання по лінії економії, в якій (системі) різні економічні науки (теорії) діалектично зв'язані від конкретнішого до абстрактного. Таке місце науки історії цукро-бурякової промисловості супроти вищих, так би мовити, рангом наук відповідає місцю об'єкту цієї науки в сфері економічної дійсності в часі — в логіці, практиці і пізнанні економічної дійсності“ (стор. 182 рецензованої збірки). Шкода також, що тов. Кравчук висвітлює настановлення Воблого, лише використовуючи 3 його роботи: „Вопрос о методе политической экономии“ — 1907 р., „Начальный курс политической экономии“ — 1918 р. та „Нариси з історії російсько-української цукро-бурякової промисловості. Слід було взяти на увагу також і висловлення Воблого в книжці „Продукційні сили Галичини“, в „Економічній географії УСРР“, у статтях, що містилися в „Працях“ Київської катедри кооперації тощо. Це дало би авторові більші можливості для висвітлення буржуазно-реставраторських позицій Воблого.

Хоча окремі статті цієї збірки в основному правильно критикують буржуазно-реставраторські настановлення критикованих авторів і вміщення цих статей є безперечно позитивним явищем — збірка в цілому не відповідає тим завданням, які стоять в царині боротьби з ворожими пролетаріатові теоріями й настановами.

Вихід цієї збірки ще раз ставить питання про кончу потребу піднесення всієї роботи в царині критики буржуазно-реставраторських шкідливих теорій у конкретній економіці на вищий щабель.

Давідовіч Я., Калугін С., Клебанов Б., Леві М., Петров Г., Смірнов В., Соколов Д. Завод разработал вторую пятилетку Профиздат, 1933 р. 47 стор. ц. 45 коп.

Треба мати велику силу марксо-ленінського передбачення і глибоку віру в творчі сили пролетаріату, щоб з такою сміливістю намітити завдання першої п'ятирічки, — як завдання реально здійсненні, як завдання, навколо яких з успіхом можна об'єднати волю багатомільйонних трудящих мас.

Успішне виконання п'ятирічного плану було великим кроком наперед в справі розв'язання задачі, що її поставив Ленін перед всією країною, перед робітничим класом і його партією: „або загинути або догнати передові країни і перегнати їх також і економічно. Загинути або на всіх парах рушити вперед — так поставила питання історія“ (Ленін, 3 вид. т. 21, стор. 191).

Партія під проводом т. Сталіна здійснила розгорнутий наступ по всьому фронту і в період першої п'ятирічки привела до завершення фундамента соціалістичної економіки. Цих перемог партія досягла в непримиренній боротьбі з контрреволюційним троцькізмом, розбивши троцькістський план передчасного наступу (без урахування співвідношення класових сил, матеріальних засобів і ресурсів), в боротьбі з правими, що виступили проти соціалістичного наступу (вростання куркуля в соціалізм, рівняння на вузькі місця і т. ін.), розбивши всі їхні „теорії“ і „теорійки“. Партія за вказівкою т. Сталіна вибрала історичний момент, щоб почати розгорнутий соціалістичний наступ по цілому фронту. Планом цього наступу і була п'ятирічка.

В числі основних завдань п'ятирічного плану, зформульованих т. Сталіним, між іншими фігурують: а) завдання „перевести нашу країну з її відсталою, часом середньовічною технікою на рейки нової, сучасної техніки; б) перетворити СРСР з країни аграрної і немічної, залежної від капризів капіталістичних країн, на країну індустріальну і могутню, цілком самостійну і незалежну (підкреслення наше. В. Л.) від капризів світового капіталізму; в) „створити в нашій країні таку індустрію, яка була б здібна переозброїти і реорганізувати (підкреслення наше Б. Л.) не тільки промисловість в цілому, але і транспорт, але і сільське господарство на базі соціалізму“; г) „створити в країні всі потрібні технічні й економічні передумови для максимального піднесення обороноспроможності країни, Іншими словами, створення су-

часної техніки, незалежної від капіталістичних країн, техніки, що здібна переозброїти всі галузі промисловості і народного господарства, техніки цілком обороннопроможної,—таке основне завдання п'ятирічки. Річ природна, що основною ланкою її являлась важка промисловість з її серцевиною—машинобудівництвом* (Сталін).

Рецензована книга в живому, піднесеному викладі дає талановито змальовану картину, як один з велетенських колективів на одній з важніших ділянок важкої промисловості боровся в першу п'ятирічку за виконання її основних завдань, намічених генеральною лінією. Вона показує також блискучий приклад, як колектив, надхнений творчим ентузіазмом, збудував не кабінетним шляхом, а шляхом мобілізації величезного активу другу п'ятирічку.

Севкабель, беручи до уваги зріст електробудівництва, намічений на другу п'ятирічку, повинен відіграти величезну роль. Електропромисловість вимагатиме величезної кількості різноманітної кабельної продукції.

Заснований 1878 р. німецькою електротехнічною фірмою „Сіменс і Гальське“, Севкабель почав свою роботу з виробу вуглів для дугових ламп і підводних телеграфних кабелів із півфабрикатів, що надходили з-за кордону. Розвивався він в межах, які диктували вигоди цієї фірми, розвивався хаотично, безпланово. Капіталістичній фірмі вигідніше було ввозити з-за кордону готові вироби, ніж сировину або півфабрикати. На відпускні ціни 1926-27 р. випуск заводу 1913 р. оцінювався орієнтовно в 10 млн. крб. Уже у відбудовний період на заводі створюються ті умови, на базі яких можливе було виконання з велетенським успіхом першої п'ятирічки і підготовка до завдань другої своєї п'ятирічки. В 1927-28 р. все, що зруйноване було в 1917-1922 р.р., відбудовується, і випуск уже оцінюється в 22 млн. крб. Ростає він при цьому не тільки кількісно, а й якісно. Налагоджується 50 нових виробництв. Серед них виробництво кабелю високого напруження до 35 тис. вольт, масовий випуск дроту тонких перекроїв і т. ін. І найважливіше—олією наповнені кабелі до 120 тис. вольт. Однак, подвоєна сума випуску і якість асортименту скрадаються неладом у виробничому процесі, відсутністю правильного потоку (5 стор.).

Якщо в період відбудови завод намічає віхи майбутньої реконструкції, то перша п'ятирічка радикально реконструювала завод. З'являються нові цехи: емальованого дроту, гумових проводів і кабелів, телефонно-телеграфних кабелів. Збудуванням фідерно-трансформаторної підстанції зміцнюється енергобаза заводу, раціоналізується тепло-силове господарство. Реконструюється, і що особливо важко, різко посилюється устаткування дійових цехів. Поволі налагоджується власне верстатобудівництво. В 1932 р. техпромфінплан щодо устаткування цілком здійснює звільнення від імпортних верстатів. В 1932 р. довозиться тільки одиниці—технічні новинки для освоєння і виготовлення їх власними засобами. Так бореться колектив Севкабеля за здійснення основних завдань першої п'ятирічки.

Могутніми підйомами другої п'ятирічки Севкабеля є—технічні досягнення першої п'ятирічки плюс нові форми праці, перевірені в горнилі героїчної першої п'ятирічки.

Ідея ленінського „загаду“ при плануванні в народно-господарському розрізі вилася на Севкабелі в організований перед розробленням п'ятирічки „вечір фантастики“. Життя показало, що більшовицька фантастика мільйонів—реальна. Фантастика севкабелівців родилася в колективах цехів, які пам'ятали про те, що створити сучасну, незалежну від капіталістичних країн техніку для переозброєння всіх галузей господарства—одно з основних завдань п'ятирічки, які ясно усвідомлювали провідну роль свого „цеху“ в промисловості і народно-господарському організмі країни. Фантастика севкабелівців родилася на базі величезних успіхів першої п'ятирічки. Найбільш захватні сторінки книги—це опис того, як в цехах Севкабеля боролися і борються за налагодження нових виробництв (емальдріт), за створення нових верстатів і т. ін. Так, бригада найтоншого волочіння (цех № 1), що працювала на закордонних верстатах, доставши з-за кордону нову модель фірми Кратос волочильного верстата, заявила—„такі верстати нема чого ввозити, їх можна робити самим“. При недостатці слюсарно-механічного устаткування створюється верстат за всіма технічними показниками більш удосконалений, ніж закордонний.

Освоєння величезних лісових масивів країни вимагатиме пересилання електроенергії у всі глухі закутки. Пересилання голим дрогому потребувало б маси ізоляторів і примусило б очистити шлях проводу від віток, тобто зробити багато порубок. Треба дати провід, який можна було б просто прикріпити до дерева, не боючись короткого замикання. Такі проводи, що забезпечують електрифікацію найвіддаленіших пунктів, дає другій п'ятирічці цех № 3.

В книзі десятки ще яскравіших і значливіших прикладів, ніж допіру описані приклади, коли воля до перемоги соціалістичних будівників „фантастику“ перетворює на дійсність. От причина, чому у буржуазії „легковажні усмішки скептицизму переходять на гримаси жаху“.

Якщо технічна п'ятирічка Севкабеля, нові винаходи й т. ін. мають специфічний інтерес для робітників електропромисловості—го розроблена Севкабелем культурно-побутова п'ятирічка, яка відбила на практиці директиви XVII партконференції, має

величезне практичне значення для побудови культурно-побутової п'ятирічки в усіх галузях. 21 пункт культурно-побутової революції бригади Ведіненкова (див. стор. 18-15) повинні стати заповідями для упертої боротьби коло їх освоєння на всіх підприємствах Союзу в найближче п'ятиріччя.

Головною причиною успіху першої п'ятирічки (виконаної за два з половиною роки), а також побудови зразкового техпромфінплану в 1932 р. є те, що завод став вчасно підприємством суцільного госпрозрахунку. Завод ішов від планів госпрозрахункових бригад до планів цехових, а потім загальнозаводських.

В книзі спеціальний розділ присвячено викладу конкретних форм і методів здійснення бригадного госпрозрахунку. Почалося з обрахування досвіду по бригадній калькуляції, що знизилася залежність від бригади видатки по ряду статей; на його основі була розроблена форма завдання промфінплану і її виконання по всіх показниках госпрозрахункової бригади з відбиття бригадної калькуляції собівартості випуску продукції. Була розроблена інструкція до корегування плану,—для точного обрахування завдання щодо залежних від бригади видатків, при умові значного відхилення в той або інший бік. Була перебудована преміальна система не тільки під поглядом кількості виконання програми, а й під поглядом якості роботи. Проведено спеціалізацію обліку і звітності стосовно до умов роботи кожної окремої госпрозрахункової бригади. Замість єдиних форм госпрозрахункових договорів, єдиної системи преміювання, в 1932 р. в самому тільки ремонтно-механічному цеху було введено чотири види госпрозрахункових договорів і дві форми преміювання госпрозрахункових бригад. Все це разом взяте підвищило інтерес робітників до результатів своєї роботи.

Для організації соцзмагання бригад на виконання плану раціоналізації, для організації змінно-зустрічного планування, для контролю якості продукції, для посилення роботи коло технормування, для організації обліку й звітності і зберігання документів у госпрозрахунковій бригаді, для інструктажу госпрозрахункової бригади щодо розроблення промфінплану—для всіх цих різноманітних функцій, зв'язаних з повнокровоною діяльністю госпрозрахункової бригади, севкабелівці висунули актив з громадських раціоналізаторів, плановиків, контролерів якості, організаторів праці, бухгалтерів і нарешті текстів госпрозрахункової бригади.

Таким чином була забезпечена систематична робота госпрозрахункових бригад. Для планового керівництва цим величезним активом була висунута ідея організувати за галузевою ознакою „дні функціонерів госпрозрахункової бригади“. Поряд з виробничими нарадами, „дні функціонерів“ okazалися надто удачною формою поглибленого опрацювання всіх назрілих питань в госпрозрахункових бригадах, обміну досвідом і т. ін. В книзі дано докладно функції цих громадських організаторів і додано спеціально розроблені інструкції. Досвід цей перевірено в горнилі заводу, що успішно і дотерміново виконав п'ятирічку; його треба вивчити для практичного вжитку всією заводською громадськістю країни.

Мавши базу суцільного госпрозрахунку, мавши відправні точки, що визначали завдання заводу в цілому: потребу електропромисловості на продукцію заводу, межі можливого поширення заводу і т. ін., колектив заводу з успіхом ішов від планів госпрозрахункових бригад до планів цехових, а потім загальнозаводського.

Мавши спеціальну схему розроблення техпромфінплану другої п'ятирічки (кількісних і якісних показників), бригади зіставляли одержані від начальника цеху завдання з виробничими можливостями, визначали найвужчі місця, а потім уже рішали, яким способом уникнути їх, як попередити створення нових вузьких місць, яким чином забезпечити виконання програми. В цих межах і розгорталася масова раціоналізаторська творчість колективу. Все це проробляли бригади на виробничих нарадах цехів спільно з технічним керівництвом. Таким чином, п'ятирічку будував увесь заводський колектив, але при цьому його стихійна творчість, його ентузіазм були введені в гранітне русло справжньої більшовицької організації.

Система ця родилася в бригаді Ведіненкова, досвід роботи якої присвячено в книзі окремий розділ. Досвід її підхопила партійна організація заводу, що змогла навколо нього мобілізувати увесь заводський колектив, спираючись при цьому на півторатисячний актив госпрозрахункових бригад. В період відбудовний Севкабель підготував організаційні й технічні віхи реконструкції. Першу п'ятирічку він виконав за два з половиною роки. Досвід севкабелівців щодо складання другої п'ятирічки отже заслуговує на найбільшу увагу всієї робітничої громадськості країни, бо це досвід колективу, який своє уміння боротися і перемогти на фронті соціалістичного будівництва вже показав перед робітничим класом, перед партією та її вождем, який виголосив: „Реальність нашого виробничого плану—це живі люди“.

Б. Л.

З М І С Т

	Стор.
До нових перемог у боротьбі за освоєння (промова тов. П. П. Постишева . . .	3
Підсумки виконання будівельної програми першої п'ятирічки	18
А. Вольмір. Актуальні задачі будівельної індустрії	29
Б. Леонін. Підсумки й завдання боротьби за економію металів	41
В. Ван і Б. Миронов. Електрогосподарство УСРР в 1933 р. та завдання його підготовки до зимового максимуму 1933/34 р.	54
Г. Кончухідзе. Задачі цукрової промисловості на Україні	67
І. Нольде. Криза та технічна інтелігенція на Заході	75
Р. Панчешников. До характеристики споживання палива в Київській обл. . .	82

Критика і бібліографія

О. Вик. Піднести критику буржуазно-реставраторських шкідницьких теорій у конкр. економіці на вищий шабель	103
Б. Л. Завод опрацював другу п'ятирічку	109

Редколегія: Березіков В. С., Наумов Д. Б., Павлов М. Р., Сальман Р. Б., Супо-
ницький Ш. У., Тун Я. А. (відпов. ред.), Яновська Н. Е. Зав. ред. Каптан Д. А.